

KÄVLINGEÅ-PROJEKTET

Etapp II
Årsrapport 1999 - 2000

Ekologgruppen i Landskrona AB
på uppdrag av
Programberedningen för Kävlingeå-projektet

Mars 2001

Innehållsförteckning

	sidan
Kävlingeå-projektet - etapp II.....	1
Allmänt.....	1
Tidsplan.....	1
Aktuell arbetsplan.....	1
Budget och ekonomi.....	2
Nya finansieringsmöjligheter med nytt EU-stöd.....	3
Genomfört arbete i etapp II 1999-2000.....	4
Damm- och våtmarksprojekt.....	4
Inkomna intresseanmälningar.....	4
Avskrivna och vilande projekt.....	6
Eslövs kommun.....	7
Hörby kommun.....	7
Hörs kommun.....	8
Kävlinge kommun.....	8
Lunds kommun.....	9
Sjöbo.....	9
Lomma, Tomelilla och Ystad.....	10
Arbete med dammar från etapp I.....	10
Skydds-zoner.....	10
Uppföljningsverksamhet.....	11
Provtagning och analyser.....	12
Resultat.....	12
Rapportering, redovisning och information.....	12
Redovisade rapporter år 2000.....	12
Informationsmöten, utställning, exkursion och föreläsningar.....	13
Hemsida.....	14
Övrigt.....	14
Synpunkter på fortsatt arbete.....	15
Rapporter och övrigt material.....	16
Rapporter.....	16
Övrigt material.....	17

Bilagor

1. Förteckning över anlagda dammar och våtmarker i etapp II
2. Ledamöter i Kävlingeå-projektets organisation; programberedning, arbetsgrupp och referensgrupp
3. Rapport: Strategi för skydds-zoner, Kävlingeå-projektet etapp II
4. Dammar och våtmarker som varit föremål för biologiska studier 2000

Rapportsammanställning: Anna Hagerberg och Karl Holmström
Omslagsbild: damm vid Ellbo (proj.nr 181) i Kävlinge kommun, anlagd under hösten 2000.

Ekologgruppen i Landskrona AB
konsult inom natur- och miljövård

ADRESS: Järnvägsgatan 19 b
261 32 Landskrona

E-POST: mailbox@ekologgruppen.com
HEMSIDA: www.ekologgruppen.com

TELEFON: 0418-767 50
TELEFAX: 0418-103 10

Kävlingeå-projektet - etapp II

Allmänt

Kävlingeå-projektet är ett vatten- och landskapsvårdsprojekt som syftar till att:

- förbättra vattenkvaliteten i vattendrag, sjöar och hav
- öka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet
- öka tillgången på naturområden för människor

Allt åtgärdsarbete i projektet utförs inom Kävlingeåns avrinningsområde. Arbetet är inriktat på att återskapa våtmarker och naturdammar i landskapet. Med ett samarbetsavtal som grund drivs Kävlingeå-projektet gemensamt av de nio kommuner som har del i avrinningsområdet. Kommunerna är; Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Sjöbo, Tomelilla och Ystad.

Beträffande Kävlingeå-projektets allmänna målsättningar, organisation, arbetssätt och allmän information om avrinningsområdet, hänvisas till rapporten *Kävlingeå-projektet, Etapp I - slutrapport* (Ekologgruppen 2000) samt till projektets hemsida: www.ekologgruppen.com/wetnet.htm. Kompletterande information kan också erhållas från projektets årsredovisningar (1999, 2000), innehållande verksamhetsberättelser och bokslut.

Projektet, som startade 1995, är nu inne sin andra period, etapp II, där målsättningen för åtgärdsarbetet är att anlägga 80 hektar dammar och våtmarker. I etappen ingår också att följa upp effekter av åtgärderna med avseende på biologisk mångfald, rekreation och reduktion av näringsämnen i vattendragen.

Tidsplan

Projektet planerades från början att genomföras under en tolvårsperiod uppdelad i fyra etapper, vardera omfattande tre år. Tidsplanen har i praktiken visat sig vara alltför snäv och redan den avslutade etapp I förlängdes med ett år. Också den nu pågående etapp II har beslutats omfatta fyra år; juli 1999 - juni 2003. Orsaken till förlängningarna är att de flesta momenten i genomförandearbetet tar något längre tid än beräknat. De erfarenheter som handlingsplanen för projektet byggde på baserades på enklare former för arbetet än vad som nu tillämpas. Detta gäller t ex projekterings-, samråds- och upphandlingsförfarande, som idag följer striktare former. Det är idag uppenbart att tolvårsperioden inte kan behållas som tidsram för projektet om hela åtgärdsprogrammet ska kunna genomföras. En revidering av projektets tidsplan planeras inför starten av etapp III.

Aktuell arbetsplan

Med hänsyn till att etapp II bara varit finansierad till 70 % har åtgärds målet räknat som hektar damm/våtmarksyta fram till nu varit 56 hektar (av planerat totalt 80 hektar för etappen). I och med att Höörs kommun också erhållit LIP-medel har finansieringsgraden ökat något kan projektet nu räkna med att kunna genomföra minst drygt 60 hektar damm/våtmarksyta. Utöver dessa LIP-medel för åtgärder i Höörs kommun finns nu även nya EU-stöd för anläggning av dammar och våtmarker, som utarbetats av Jordbruksverket (se nedan). Med de nya EU-stöden är det rent finansiellt möjligt att uppnå de totala åtgärds målen för de kommuner som ej erhållit LIP. Detta förutsätter dock att EU-stöden kan nyttjas och administreras på ett för projektet användbart sätt.

Tabell 1. Genomförda dammar t o m 2000, planerade dammar 2001 samt LIP-mål och totalt mål för etapp II (juli 1999 – juni 2003).

Kommun	Klart t o m 2000, ha	Plan 2001, ha	LIP-mål, ha	Delmål med 70% finans., ha	Totalt mål ¹ , etapp II, ha	Kommentar
Eslöv	0,7	Ca 10	20	20	30	Förlängt LIP-projekt avslutas 2002
Hörby	0,6	3,4	4	4	7	LIP-period avslutas 2001
Kävlinge	4,1	0,9	5	5	8	Förlängt LIP-projekt avslutas 2001
Lund	1,6	18,4	20	20	20	Förlängt LIP-projekt avslutas 2001
Höör	0	2	2,7	1,3	3	LIP-period avslutas 2002
Lomma	0	-	-	0,5	1	
Sjöbo	1,4	-	-	4,6	9	
Tomelilla	0	-	-	0,8	2	
Ystad	0	-	-	0,3	1	
summa, ha	8,4	Ca 35	51,7	56,5	80	

1 – preliminär fördelning mellan kommuner

Med de dammar som genomförts och med de våtmarksprojekt som det idag arbetas vidare med är det fullt möjligt att genomföra projektet enligt redovisad tidsplan. Fram tills dess att alla de planerade dammarna och våtmarkerna verkligen ligger färdiga i landskapet är det dock en bit kvar och många osäkra och svårberäknade moment återstår. Hit hör t ex ogynnsam väderlek, vilket kan försena genomförandet avsevärt. Markägare som ångrar sig eller vill göra större ändringar i ett planerat projekt liksom handläggningstiden för samråd med länsstyrelsen kan ge förseningar.

Beträffande genomförandet av planerade uppföljningsstudier styrs dessa i hög grad av de statliga LIP-medel som tillfallit fem av projektets nio kommuner. Eftersom Lund, Kävlinge och Hörby kommuner skall avsluta sina LIP-projekt innan 2002 kommer en omfattande redovisning av uppföljningsarbetet ske under 2001, även om vissa undersökningar kommer att fortsätta under kommande år.

Arbetet med våtmarks- och dammanläggningar koncentreras det närmaste året till ”LIP-kommunerna”, dels till att slutföra påbörjade projekt i Lund, Eslöv och Kävlinge. Nya projekt kommer upp framförallt i Hörby och Eslövs kommuner under året. Under slutet av året 2001 börjar vi se över möjligheterna i de övriga kommunerna.

Budget och ekonomi

Åtgärdsarbetet inom etapp II finansieras av kommunala anslag från de nio kommuner som ingår i projektet. Fem av dessa kommuner; Eslöv, Hörby, Höör, Kävlinge och Lund, har erhållit statliga bidrag (s k LIP - Lokalt InvesteringsProgram) för genomförandet av åtgärder i projektet. Med LIP-medlen inräknade är idag drygt 70 % av de beräknade kostnaderna för etapp II täckta.

Kävlingeå-projektets ekonomiska utfall under 1999 och 2000 redovisas i separata bokslut för respektive år. Boksluten kompletteras av bokslutskommentarer och verksamhetsberättelser. Boksluten har godkänts genom revision (se revisionsberättelser). Kävlingeå-projektet arbetar efter en fastställd budget. Budgeten revideras årligen efter det att bokslut från föregående år är klart.

Nya finansieringsmöjligheter med nytt EU-stöd

Från och med 2001 finns ett nytt EU-stöd för anläggning av våtmarker och småvatten (projektstöd). Med detta stöd bör en finansieringsgrad på drygt 80 % kunna uppnås. Detta förutsätter dock att det nya stödet kommer att fungera praktiskt och administrativt.

De nya EU-stöden för anläggning av våtmarker och småvatten består av två delar; projektstöd (anläggningsstöd) och skötselstöd.

Projektstöd för anläggning av våtmarker och småvatten

Stöd lämnas till planerings-, projekterings- och anläggningskostnader. Stödbeloppet kan uppgå till 200 000 kr/ha, dock max 90 % av de totala kostnaderna. Projektstödet kan sökas med Kävlingeå-projektet som medfinansiar.

Miljöstöd för skötsel av våtmarker och småvatten

Skötselstödet är uppdelat i en grunddel som ger 3000 kr/ha och en tilläggsdel som kan ge 800 kr/ha. Tilläggsersättning kan ges för slätter och för bete. Skötselstöd kan ges under en tioårsperiod med möjlighet till förlängning i ytterligare tio år. Skötselstödet söks av brukaren.

Skötselstödet kan sökas av brukaren av marken även för dammar som anlagts utan projektstöd, t ex med pengar från Kävlingeå-projektet kopplade till LIP. Då kan ingen markersättning betalas ut från annat håll. Platsen för våtmarken eller dammen måste godkännas och besiktigas i fält av länsstyrelsen innan entreprenaden påbörjas.

Skydds-zoner

Ett nytt stöd finns också för anläggning av skydds-zoner. Det årliga stödbeloppet är 3000 kr/ha. Åtagande som gäller skydds-zoner görs för en period av fem år. Skydds-zonen skall vara minst sex meter bred men ersättning ges för upp till 20 meters bredd. Skydds-zonen skall skördas årligen.

Genomfört arbete i etapp II 1999-2000

Damm- och våtmarksprojekt

Inom etapp II har 8,45 hektar damm- och våtmarksyta, fördelat på fjorton dammar, anlagts till och med år 2000. Anlagd areal fördelar sig på följande kommuner:

Eslöv	0,7 ha (1 damm)
Hörby	0,6 ha (1 damm)
Kävlinge	4,1 ha (5 dammar)
Lund	1,65 ha (4 dammar)
Sjöbo	1,4 ha (3 dammar)

Ytterligare tre projekt (sammanlagt 1,1 ha) i Eslövs och Lunds kommuner har handlats upp under hösten år 2000. De har ännu inte kunnat genomföras på grund av väderleken. Merparten av nedlagt projekteringsarbete ligger på dammar och våtmarker som kommer att färdigställas under år 2001. Även en bidragsdamm i Lunds kommun är upphandlad direkt av markägaren. Med bidragsdamm menas att markägaren delfinansierat dammen själv. Kävlingeå-projektet delfinansierar dammanläggningen med maximalt två basbelopp. Bidragets storlek varierar i förhållande till den miljönytta dammen förväntas bidra till. Ingen markersättning utgår från Kävlingeå-projektet.

Inkomna intresseanmälningar

Under perioden 1995-2000 har totalt 268 markägare och arrendatorer anmält intresse att delta i Kävlingeå-projektet. Ett tiotal av dessa är "dubbla", dvs markägaren eller brukaren har lämnat in en intresseanmälan två gånger. Under etapp II har ca 70 nya intresseanmälningar inkommit. Nio av dessa kommer från markägare som redan anlagt en damm inom projektet. Sju anmälde intresse på den enkät som skickades ut sommaren 2000 till alla som anlagt damm under etapp I.

I Kävlinge, Lund och Eslöv har vi även arbetat med aktivt uppsökande verksamhet för att hitta lämpliga lägen för anläggning av dammar. Där markägaren har visat intresse har en intresseanmälan registrerats. I flera fall (10 av ca 15) har vi kunnat gå vidare med dessa projekt.

Man kan konstatera att intresse för dammanläggning finns i flera av kommunerna. I Eslöv och Lund har ca 20 intresseanmälningar i vardera kommunen inkommit. I Lund har intresseanmälningar gjorts framförallt i samband med de informationsmöten som hållits och de utskick som gjorts under etapp II. I Eslöv är 5 anmälningar resultatet av uppsökande verksamhet. I förhållande till målsättningen i respektive kommuner har intresset varit störst i Sjöbo (15 nya anm.), Hörby (9 nya anm) och Höör (5 nya anm). I Kävlinge har tre intresseanmälningar kommit in och i Tomelilla och Ystad har en anmälan kommit in i vardera kommunen.

På nästkommande sida redovisas en översikt över alla projekt som berör etapp II, vilket kan ge bild av hur arbetet ligger till i de olika kommunerna. Etapp I-dammarna redovisas alltså inte här men däremot intresseanmälningar (kursiv text inkluderar intresseanmälningar inkomna under etapp I), fältbesökta (kursiv text inkluderar fältbesök gjorda under etapp I) samt projekt som "följt med" in i etapp II och under etapp II noterats som vilande eller avskrivna.

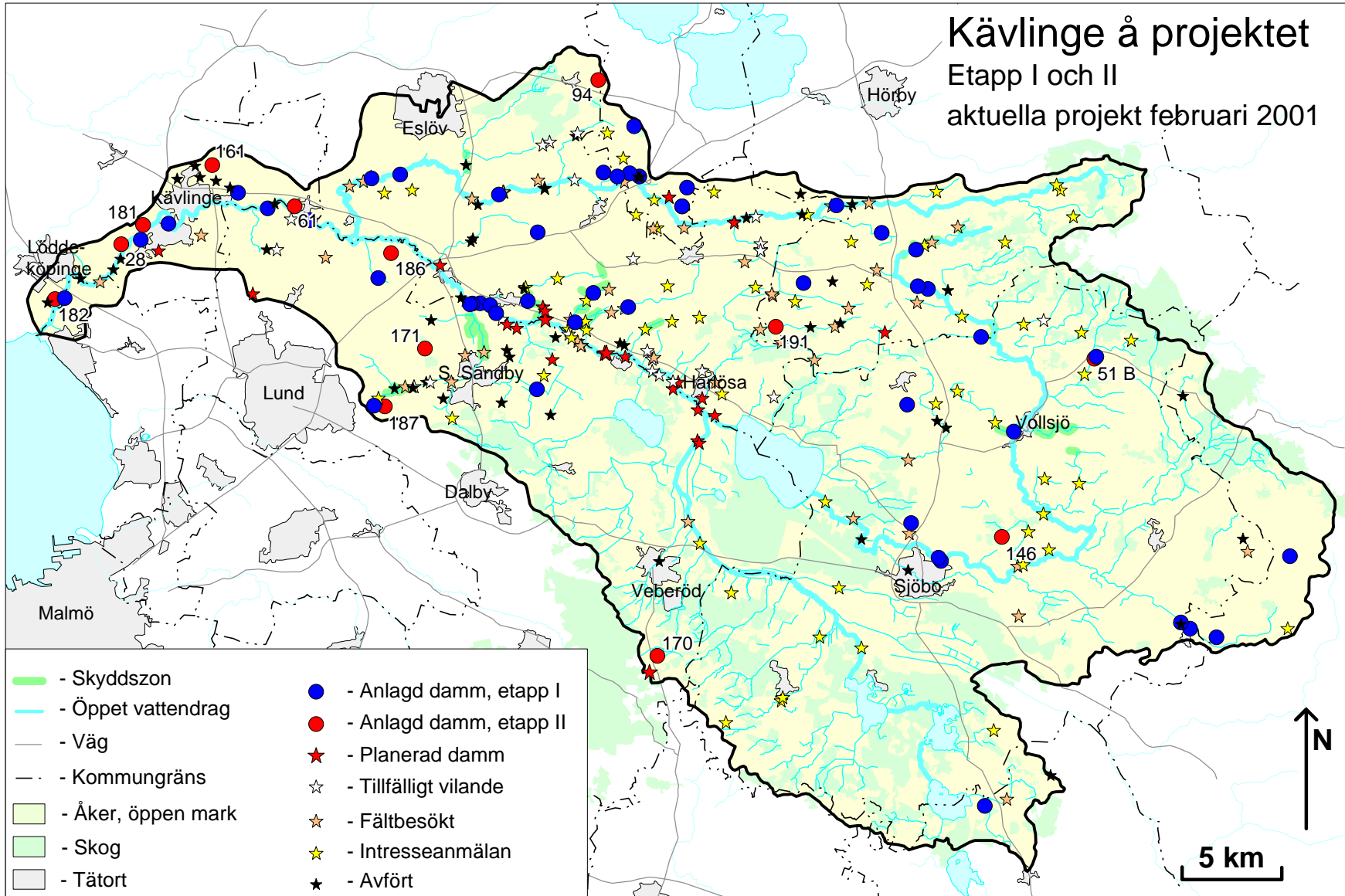
Figur 1. Anlagda dammar, våtmarker och skyddszoner i etapp I och II samt projekt som avförts eller är föremål för fortsatt arbete under etapp II.

Kävlinge å projektet

Etapp I och II

aktuella projekt februari 2001

Tabell 2. Fasfördelning av våtmarks- och dammprojekt inom Kävlingeå-projektet etapp II i de nio kommunerna. Förklaring - se även text ovan och nedan tabellen.

Kommun	I	F	R	U	E	G	V	K	A
Eslöv	5 (18)	12 (16)	7	0	2	0	15	1	11
Höör	3 (7)	0 (3)	1	1	0	0	0	0	0
Hörby	4 (11)	1 (12)	1	0	0	0	0	1	2
Kävlinge	0	0	1	0	0	1	1	4	2
Lomma	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Lund	6 (7)	6 (7)	7	2	2	1	9	3	8
Sjöbo	15 (26)	0 (6)	0	0	0	0	1	2	2
Tomelilla	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ystad	1	0 (1)	0	0	0	0	0	0	1
Samtliga kommuner	70	45	17	3	4	2	27	11	26

I=intresseanmälan

F=fältbesökta

R= projekteringsritning

U=klar för upphandling

E=entreprenör upphandlad

G=dammen grävd

V=vilande projekt

K=damm klar

A=projektet avskrivet

Avskrivna och vilande projekt

Totalt har 26 projekt avskrivits och 27 projekt klassats som vilande under etapp II. Med avskrivet menas i detta sammanhang att projektet klassats som ointressant för det fortsatta arbetet av olika anledningar. Med vilande menas att det aktuella projektet i sig kan vara intressant men av olika anledningar bedöms det ej lämpligt eller möjligt att driva det vidare för tillfället. Exempel på sådana anledningar är att markägaren önskar använda dammen för bevattning men att det stöd som kan erhållas vid medfinansiering från LIP är alltför begränsat. Behov av ytterligare betänketid hos markägaren eller tveksamheter hos grannar eller dikningsföretag kan också vara anledningar till att ett projekt klassas som vilande.

Orsakerna till att ett projekt avskrivs kan vara flera. En vanlig orsak är att läget i terrängen är ofördelaktigt från teknisk synpunkt. Ofta är det fråga om att schaktningsinsatsen bedöms bli för stor i förhållande till kostnad och miljönytta. Ett vanligt skäl är att tillrinningsområdet bedöms vara för litet .

Andra vanliga orsaker till avskrivning är att det finns starka naturvårds-, laxfiske- eller kulturmiljöintressen på de platser som markägarna förslagit som blivande dammområde. Ekonomiska skäl (höga markersättningsanspråk) eller tveksamhet från markägarens sida, är ytterligare exempel på skäl till avskrivningar. Beträffande de ekonomiska skälen skall poängteras att en mängd ytterligare avskrivningar hade varit aktuella om inte Kävlingeå-projektet hade reviderat tillämpade markersättningsnivåer.

Figur 2. Bevattningsdamm vid Vännberga, Eslövs kommun.

Eslövs kommun

Cirka 25 platser har fältbesökts i Eslövs kommun under etapp II varav arton är projekt som vi valt att gå vidare med. På några platser har inledande projekteringsarbete påbörjats där projektet fått läggas på is av olika anledningar. Totalt finns tjugosex projekt som avskrivits eller är noterats som vilande i kommunen under etapp II (tabell 1). Ytterligare tretton intresseanmälningar bedöms som lågprioriterade men har inte avskrivits helt. Av dessa har några fältbesökts under etapp I. Flera projekt bedöms som mindre intressanta ur t ex kostnadseffektivitetssynpunkt. Tekniska aspekter som till exempel jordart och schaktförhållanden är i flera fall ofördelaktiga. Även tillrinningsområdets storlek är i flera fall begränsande.

Det finns ett stort intresse för bevattning i kommunen. Här finns lätta jordar och många gårdar har potatisproduktion som kräver bevattning eller vallar som behöver vattnas under torra somrar. Cirka tio intresseanmälningar gäller bevattningsdammar. Dessa har lämnats därhän hittills i etapp II, eftersom nuvarande finansiering med LIP-medel är ofördelaktiga ur markägarens synpunkt i förhållande till det nya EU-stöd som kan sökas från och med hösten år 2000. Eventuellt kan några av dessa intresseanmälningar vara intressanta att ta tag i om EU:s projektstöd väljs som medfinansiering.

För närvarande uppskattar vi att målsättningen 20 ha i Eslövs kommun inte kan uppnås under år 2001 men troligen under år 2002. Cirka 12-15 ha är på gång i Eslöv i nuläget. Samrådsbeslut väntas i fyra projekt. Avtal har tecknats med berörda markägare i tre projekt som även upphandlats. En bevattningsdamm är klar (0,7 ha). För att nå upp till en full målsättning i etapp II (30 ha) i Eslöv krävs att vi hittar något större projekt att arbeta med och att majoriteten av de projekt vi nu driver går i lås.

Hörby kommun

Under år 2000 anlades en damm nära Askeröd 0,6 ha (proj nr 191). Markägaren har delfinansierat dammanläggningen till ca 40%. I Hörby kommun pågår nu arbetet intensivt för att vaska fram de bästa projekten. Flera nya intresseanmälningar har kommit in under etapp II, delvis från markägare vi sökt upp aktivt. Sammanlagt finns ca sju projekt som kan vara aktuella. Den nuvarande målsättningen 4 ha bör kunna uppnås under år 2001 men tidsmarginalerna är snäva. Det är svårt att i nuläget garantera att vi hinner klart innan årskiftet. Man kan konstatera att det finns ett flertal intressanta projekt som inte alla ryms inom den nuvarande

sjuttio procentiga målsättningen och budgeten. Här kan det finnas goda möjligheter att hitta lägen för anläggning av ytterligare våtmarker dammar med annan delfinansiering, t ex från EU.

Höors kommun

I Höors kommun är målsättningen med nuvarande budget 2,7 ha. Ett projekt, med två dammar (2 ha) nära Rolsberga, är klart för upphandling. Den ena dammen kommer att delfinansieras av markägaren. I övrigt har Ekologgruppen valt att vänta med Höors kommun med hänsyn till tidsplanen i övriga LIP-kommuner. Även i Höors kommun verkar det finnas intresse för dammanläggning. Tre nya intresseanmälningar har kommit in under etapp II och flera markägare som anmält intresse under etapp I har hört av sig. Det bör vara fullt möjligt att uppnå målsättningen 2,7 ha i Höors kommun under år 2002 som beräknat.

Kävlinge kommun

Vi är nära att uppnå den planerade målsättningen (5,0 ha) för etapp II i Kävlinge kommun där 4,1 ha har anlagts hittills och ett projekt återstår att anlägga under år 2001 vid Furulund (proj nr 144) om dammanläggningen går att förena med planerad vägdragning.

I Kävlinge kommun ska många intressen samsas på liten yta. Längs den här sträckan av Kävlingeån är avrinningsområdet mycket smalt, vilket starkt begränsar antalet lämpliga lägen för större våtmarks- och dammanläggningar. Dessutom upptas en stor del av avrinningsområdet i kommunen av bebyggelse eller annan infrastruktur som vägar, järnväg, kablar och dylikt, t ex gasledning. Stora delar av ådalen har höga naturvärden. Tyvärr har två mycket bra projekt fått avskrivnas när de varit färdigprojekterade och så gått som i hamn. Nedan följer kort beskrivning av samtliga projekt som är klara i Kävlinge kommun under etapp II.

En större damm 2 ha stor har anlagts vid Hög (projekt nr 28). Många inblandade har medfört att det varit svårt att få till stånd godkännande från alla parter. Marken kommer att betas runt dammen vilket förhöjer det biologiska värdet av våtmarken.

I projekt 161 vid Stora Harrie har en damm på 0,7 ha anlagts. Tillflödet är helt kulverterat. Vissa svårigheter har förekommit vid anläggningsarbetena, bland annat avseende placering av schaktmassorna. Massorna har delvis fått läggas upp i en bullervall i anslutning till ett nybyggt bostadsområde. Dammen verkar redan vara uppskattad av boende i närheten som promenerade och grillade vid dammen redan i somras.

Figur 3. Våtmark vid Kävlingeån i Kävlinge kommun.

Vid Löddeköpinge har en damm 0,8 ha stor (projekt nr 182) anlagts i avslutningen på ett kulverterat system på en betesmark nära Kävlingeån. Den har anpassats för att lökgrodan som finns i området ska trivas så bra som möjligt. Bland annat på så vis att uppvandring av fisk i dammen har försvårats. På fastigheten Kävlinge 37:6 har en våtmark på 0,6 ha anlagts. Våtmarken ligger mycket vackert i dalgången. Markerna runtom betas (fig. 3 och omslag).

Lunds kommun

För närvarande uppskattar vi att målsättningen 20 ha i Lunds kommun ska kunna uppnås under år 2001 med reservation för dålig väderlek och andra oförutsedda hinder. Samrådsbeslut väntas i sex fall inom kort. Samtliga dessa projekt är i princip klara för upphandling. Avtal har ännu inte tecknats med berörda markägare i tre fall. Domslut väntas för planerade sedimentationsdammar nedströms planerad meandring av Klingavälsån. Fyra mindre dammar finns klara på sammanlagt 1,65 ha. Två av dessa är bidragsdammar. Ytterligare ett projekt är upphandlat (0,3 ha varav 0,15 ha tillfaller Eslöv). Även en bidragsdamm är upphandlad direkt av markägaren. Två projekt finns med på projektlistan som reservprojekt. Dessa kan eventuellt drivas vidare utanför den nuvarande fastlagda budgeten med delfinansiering med EU-stöd. Ytterligare två projekt har lämnats vilande p g a tveksamma markägare framförallt till följd av oenighet kring markersättning och dammarnas placering.

I Lunds kommun har ca 30 platser fältbesökts. På flera platser har inledande projekteringsarbete påbörjats där projektet fått läggas på is av olika anledningar. Samtliga av dessa har gällt uppsökande verksamhet där lämpliga platser för anläggning av damm finns på åkermark. Rådande markpriser har gjort att den markersättning vi tidigare kunnat erbjuda på åkermark varit långt från den nivå som krävdes för att flertalet markägare ska vara intresserade av att släppa till mark. Tre dammar har ändå kunnat anläggas på åkermark. De flesta intresseanmälningar som kommit in i Lunds kommun berör framförallt betesmark eller ohävdad eller trädad mark och i några fall värdefulla naturområden. Totalt har sjutton projekt avskrivits eller noterats som vilande av olika anledningar under etapp II. I några fall har projekten kommit i konflikt med markavvattningsintresset.

Sammanlagt planeras nu ca 16 ha dammar eller våtmarker som kommer att ligga i nära anslutning till själva Kävlingeån. På Fortifikationsverkets marker kan ett stort våtområde skapas i anslutning till Klingavälsåns mynning i Kävlingeån. Området ligger nära planerade sedimentationsdammar nedströms planerad meandring av Klingavälsån. Vid Skatteberga (projekt nr 86, 228) längre västerut kan förhoppningsvis ca 3-4 ha våtmarker skapas i samband med restaurering av en gammal som åfåra som är tänkt att ta emot ett delflöde av Vällsbäckens vatten. Sammanlagt skapas 6 ha sammanhängande våtområde på gamla mader av stort intresse för fågellivet. Några mindre grodvatten planeras i anslutning till våtmarkerna. Längre upp i Vällsbäcken planeras en 1,4 ha stor våtmark. Två dammar, varav en delfinansieras av VA-verket i Lund, planeras i anslutning till Revingeby's reningsverk (0,7 ha).

Sjöbo

I Sjöbo kommun har femton intresseanmälningar kommit in under det gångna året. Sammanlagt finns 26 anmälningar som inte fältbesökts varav kanske hälften kan vara intressant att följa upp vidare med utgångspunkt från tillrinningsområde och läge i avrinningsområdet i stort.

Tre dammar i Sjöbo kommun har slutförts under etapp II på sammanlagt 1,4 ha. I Vallarum har två dammar anlagts på sammanlagt 0,9 ha. En av dammarna har delfinansierats med pengar från Region Skåne. Schaktning i fornlämning orsakade fördröjning av arbetet då en arkeologisk undersökning fick vidtas.

Ekologgruppen planerar att ta tag i arbetet i Sjöbo kommun under nästkommande vinter 2001/2002. Här finns troligen goda möjligheter att uppnå den nuvarande målsättningen 4,6 ha. Här finns förmodligen också möjligheter att anlägga fler våtmarker och dammar.

Lomma, Tomelilla och Ystad

I dessa kommuner har inget aktivt arbete utförts under 1999 och år 2000. En intresseanmälan har kommit in i Ystads respektive Tomelilla kommuner. Vi planerar att påbörja arbetet i dessa kommuner under år 2002. Målsättningen är att anlägga 0,5 ha i Lomma kommun, 0,8 ha i Tomelilla kommun och 0,3 ha i Ystads kommun.

Arbete med dammar från etapp I

Under etapp II har vissa efterarbeten till dammar och våtmarker som utförts under etapp I behövt göras. Bland annat har arbete med dränering och fiskväg gjorts vid en damm i Eslövs kommun. Vid en annan Eslövsdamm har ett inloppsrör lagats. I Sjöbo kommun har problem uppstått vid en damm vid Vollsjö, där försök till tätningar av ett läckande dämme ej varit lyckosamma. Det finns anledning att tro att ytterligare en del arbeten gällande etapp-I projekt kommer att behöva göras framöver.

Skydds-zoner

Skydds-zoner har sedan starten av Kävlingeå-projektet ingått som en naturlig och viktig åtgärd. Samtidigt annonserade staten tidigt att statliga stöd för anläggning av skydds-zoner kunde bli aktuella, vilket har gjort att Kävlingeå-projektet har haft en avvaktande hållning, eftersom skydds-zoner kanske ändå skulle anläggas i statens regi. I och med Sveriges inträde i EU utvecklades snabbt ett stöd för skydds-zonsanläggning (1995). Hur attraktivt detta stöd har varit och hur många jordbrukare som utnyttjat stödformen har länge varit oklart när det gäller hur mycket skydds-zoner som anlagts i olika avrinningsområden.

Tabell 3. Anlagda skydds-zoner inom Kävlingeå-projektets avrinningsområde och Kävlingeå-projektets målsättning beträffande skydds-zoner.

Skydds-zoner inom Kävlingeåns avrinningsområde				
	Hektar		kilometer	
	Mål	Anlagt	mål	anlagt
Kävlingeå-projektet				
Etapp I	15	14,5	26	25
Etapp II	65		108	
Etapp III	65		108	
Etapp IV	65		108	
Totalt, Kävlinge-projektet	210	14,5*	350	25*
EU-zoner 1995-1999				
Rekostöd		97		161
Miljöstöd		46		78
Summa EU-stöd		143		239
Totalt, Kävlingeåns avrinningsområde	210	145	350	241

* varav 13 ha eller 22 km sannolikt ingår i redovisade EU-zoner

Inför uppstarten av etapp II fick Ekologgruppen i uppdrag att utreda frågan om det var motiverat för Kävlingeå-projektet att aktivt arbeta med anläggning av skyddszoner. Utredningen har försenats p g a av att det varit svårt att få fram uppgifter om skyddszoner som anlagts med EU-stöd från Jordbruksverket. Ekologgruppen erhöll uppgifter från Jordbruksverket hösten 2000 och en preliminär rapport redovisades till projektet i november 2000. Rapporten; *Strategi för skyddszoner*, slutredovisas nu i sin helhet i bilaga 3 (Slutversionen skiljer sig obetydligt från den preliminära versionen). I rapporten redovisas hur mycket skyddszoner som anlagts inom Kävlingeåns avrinningsområde fram t o m år 2000. Nedan redovisas kortfattat de resultat och slutsatser som presenteras i rapporten.

Mot bakgrund av att relativt stora skyddszonsarealer skapats med EU-stöd (se tabell 1) och med bedömningen att arealen skyddszoner med fortsatta EU-stöd (se under *Budget och ekonomi*) troligen kommer att öka ytterligare föreslås:

- att Kävlingeå-projektet under etapp II inte ska arbeta med, eller ge bidrag till, avsättandet av ytterligare skyddszoner längs Kävlingeån med biflöde
- att den fortsatta lokaliseringen av EU-skyddszoner, och miljö kvaliteten på dessa, följs upp i samband med utvärdering av etapp II.

Uppföljningsverksamhet

Uppföljningsverksamheten syftar till att beskriva vilken betydelse genomförda åtgärder kan få med avseende på näringsämnesreduktion, biologisk mångfald och rekreation. Under år 2000 har omfattande fältundersökningar genomförts både inom Kävlingeå-projektet och systerprojektet i Höje å. Uppföljningsverksamheten har samordnats mellan de båda projekten.

Tabell 4. Genomförda uppföljningsstudier 2000 i dammar inom Kävlingeåns och Höjeåns avrinningsområden.

Typ av undersökning	Totalt antal undersökta dammar/våtmarker	Anmärkning
Näringsämnesreduktion	3	Slogstorpsdammen samt Genarp och Råbytorp i Höjeåns avr. o mr.
Fåglar	30	
Vegetation (makrofyter)	28	
Bottenfauna (makrovertebrater)	28	
Plankton	3	Endast i uppföljningsdammar för vattenkemi
Fisk	3 + 30	Genomfört av Lunds universitet
Groddjur	ca 30	Genomfört av Lunds universitet
Rekreation	48	Enkätundersökning

Undersökta dammar/våtmarker har varierat vad gäller t ex storlek, ålder, typ av tillflöde och lokalisering i landskapet. Storleken på de undersökta dammarna/våtmarkerna varierade mellan 0,2 och 5,3 hektar, medan åldern varierade mellan ett år och åtta år. Lite drygt hälften av de undersökta dammarna/våtmarkerna är belägna i Kävlingeåns avrinningsområde, resten ligger inom Höjeåns avrinningsområde. Flertalet av de undersökta dammarna har undersökts tidigare (främst under 1998). Dammar och våtmarker som varit föremål för biologiska undersökningar under 2000 finns redovisade i bilaga 4.

Resultaten från de undersökningar som genomförts under år 2000 samt sammanställning om dammarnas och skyddszonernas rekreativvärde kommer att utvärderas och redovisas i rapportform under 2001. För de tre dammar där näringsämnesreduktionen mäts och där de biologiska undersökningarna medfinansierats av WWF och Region Skåne kommer resultat att redovisas under våren 2001.

Nedan redovisas kortfattat resultaten från Slogstorpsdammen, som är belägen i ett biflöde till Kävlingeån. I Slogstorpsdammen har mätningar av näringsämnesreduktion pågått sedan oktober 1997.

Provtagning och analyser

Kontinuerlig provtagning sker med hjälp av automatiska provtagare i uppföljningsdammens in- och utlopp. Insamlat vatten har töms två gånger i veckan för analys av totalkväve, nitratkväve, ammoniumkväve, totalfosfor, fosfatfosfor och suspenderat material. Vattenflödet genom dammen registreras med självregistrerande pegel i utloppet.

Resultat

Mätresultat från Slogstorpsdammen redovisas i tabell 5, nästa sida. Under det första året var reduktionstalen avseende kväve, fosfor och suspenderat material mycket höga. Reduktionen av dessa ämnen har minskat under den senare halvan av undersökningsperioden. Det är ännu så länge för tidigt att spekulera i om reduktionseffekten kommer att stabilisera sig och vid vilken nivå en sådan stabilisering i sådant fall kommer att ske.

Rapportering, redovisning och information

Redovisade rapporter år 2000

Under det gångna året har flera rapporter, som redovisar arbetet under etapp I, presenterats:

- Kävlingeå-projektet, Etapp I – slutrapport
- Kävlingeå-projektet, Projektkatalog (föreligger både i rapportform och som pärm)
- Wetlands in Agricultural Areas, Final report. Slutrapport till EU-Life.
- Wetlands in Agricultural Areas, ("layman's version"). Sammanfattning av Life-projektet i broschyr.
- Biologisk mångfald i dammar, Bottenfauna, Undersökning av 26 nyanlagda dammar hösten 1998.
- Biologisk mångfald i dammar, Vegetation, Undersökning av 26 nyanlagda dammar hösten 1998.

Separata rapporter gällande genomförda fågelinventeringar och mätningar av näringsämnesreduktion föreligger i manusform och redovisas inom kort.

Tabell 5. Data och resultat (t o m december 2000) från Slogstorpsdammen i Kävlingeåns avrinningsområde.

		Totalt	År 1	År 2	År 3	Senaste
		Okt. 97 - Dec. 00	Okt. 97- Sep 98	Okt. 98- Sep 99	Okt. 99- Sep 00	Jan 00- Dec. 00
Vattenföring:	10 ³ m ³	14395	3844	4993	4323	3732
Medelvattenföring	l/s	140,2	121,9	158,3	137,1	118,3
Medelavrinning	l/s/ha	0,159	0,139	0,180	0,156	0,134
Kväve, total						
In	kg	130607	42013	38990	37460	30997
Medelhalt	mg/l	9,1	10,9	7,8	8,7	8,3
Markläckage	kg/ha/år	45,6	47,7	44,3	42,6	35,2
Belastning, damm	kg/ha/år	61735	64635	59985	57630	47687
Retention, absolut	kg	7005	4215	1571	797	857
Retention, yteffektiv	kg/ha/år	3311	6484	2416	1227	1318
Retention, relativ	%	5,4	10,0	4,0	2,1	2,8
Fosfor, total						
In	kg	1000	234	429	266	197
Medelhalt	mg/l	0,07	0,06	0,09	0,06	0,05
Markläckage	kg/ha/år	0,35	0,27	0,49	0,30	0,22
Belastning, damm	kg/ha/år	473	360	661	409	302
Retention, absolut	kg	162,6	40,8	78,0	25,9	18,9
Retention, yteffektiv	kg/ha/år	76,8	62,7	120,0	39,9	29,1
Retention, relativ	%	16,3	17,4	18,2	9,7	9,6
Suspenderad subst.						
In	kg	70599	15582	24005	25484	15052
Medelhalt	mg/l	4,9	4,1	4,8	5,9	4,0
Markläckage	kg/ha/år	25	18	27	29	17
Belastning, damm	kg/ha/år	33370	23972	36930	39207	23157
Retention, absolut	kg	39233	6076	13863	15764	7651
Retention, yteffektiv	kg/ha/år	18544	9348	21328	24252	11770
Retention, relativ	%	56	39	58	62	51

Informationsmöten, utställning, exkursion och föreläsningar

Informationsmöten har hållits vid sju tillfällen inom ramen för projektet och ytterligare två informationskvällar på ideell basis*. Vid mötena år 2000 har den ovan nämnda broschyren delats ut till intresserade som inte redan fått den per post:

- Kävlingeåns vattenregleringsföretags årsmöte den 25 november 1999. Sjögården vid Vombsjön. Ca 30 personer närvarande.
- Östra Odarslövs lokala LRF-avdelnings årsmöte den 4 februari 2000. Östra Odarslöv. Ca 20 personer närvarande.

- Södra Sandby lokala LRF-avdelnings studiecirkel den 8 mars 2000 ca 15 personer närvarande.
- Informationskväll om Kävlingeå- och Höje å projektet. Inbjudna var medlemmar i Lundabygdens, Västra Hobys, Stångbys och Håstads lokala LRF-avdelningar. Ca 20 personer närvarande. Stävie ridhus.
- Vällsbäckens dikningsföretags årsmöte den 11 april 2000. Presentation av projekt som berör Vällsbäcken (Nr 86, 194. Nr 228 har tillkommit sedan dess).
- *Eslövsbygdens Naturvårdsförening den 13 april 2000. Eslöv. Ca 15 personer närvarande.
- *Föredrag för Lions i Eslöv. April 2000. Ca 25 personer närvarande.
- Kortfattad information i samband med Kävlingeåns-Löddeåns fiskeförenings fiskestämma den 27 april 2000. Ca 30 personer närvarande.

Kävlingeå-projektet har tillsammans med Höjeå projektet medverkat med utställning (engelsk version) och video i samband med NUTEK:s och Industriförbundets konferens "Ecoefficiency 2000 – towards sustainable growth" i Malmö 19-21 juni år 2000. Utställningen om Kävlingeå-projektet har också visats i samband med Riksmötet 2000 för vattenorganisationer i Malmö den 3-5 september i Malmö liksom på Miljökonferens i Lund 14-15 september.

Den 7 juni 2000 hölls ett föredrag om Kävlingeå-projektet på Öresunds vattenvårdsförbunds årstämma i Sjöbo. Efter stämman förevisades också ett våtmarksprojekt (Grimstofta) i fält. Under juni var ett tiotal tjänstemän från Jordbruksdepartementet på studiebesök vid Flyinge. Vid besöket visades ett par dammar vid Flyinge och det gemensamma Life-projektet i Höje å- och Kävlingeå-projekten redovisades. Det gavs också tillfälle att diskutera det kommande EU-våtmarksstödet. Även Laholms och Halmstads kommuner har varit på studiebesök. Då diskuterades Kävlingeå-projektet och en exkursion gjordes till dammar i Höje ås avrinningsområde. Den 3 oktober redovisade Ekologgruppen läget i Kävlingeå-projektet för samarbetsgruppen mellan Lunds och Eslövs kommuner. En exkursion till dammar i Flyinge gjordes då. Ett tiotal politiker och tjänstemän deltog. Vidare har Kävlingeå-projektet redovisats för studenter på Alnarp, under en kurs om våtmarker för blivande landskapsarkitekter och landskapsingenjörer, liksom på vattenvårdskursen på Limnologiska avdelningen, Institutionen för Ekologi, vid Lunds universitet.

Hemsida

En presentation av projektet har också funnits tillgänglig på projektets hemsida: www.ekologgruppen.com/wetnet.htm. Hemsidan har uppdaterats och moderniserats under år 2000. Hemsidan kommer att utvecklas ytterligare under år 2001.

Övrigt

Beträffande åtgärds- och uppföljningsarbetet i etapp II har information lämnats fortlöpande i samband med Kävlingeå-projektets programberednings-, arbetsgrupps- och referensgruppsmöten.

I massmedia har projektet syntts i några större tidningsartiklar i Sydsvenskan (8 april och 10 augusti 2000) och Skånska Dagbladet (3 april 2000).

För att nå ut till fler markägare producerades vid årsskiftet 1999/2000 en ny broschyr "Kävlingeå-projektet går vidare". Broschyren distribuerades till LRF-medlemmar i Lunds kommun. Den skickades även till alla som lämnat intresseanmälan under etapp I, men som ännu inte fått någon damm, tillsammans med ett följebrev om projektets fortsättning.

Synpunkter på fortsatt arbete

Under tiden som arbetet med genomförandet av projektet går framåt vinner vi successivt värdefulla erfarenheter och kunskaper. Samtidigt blir vi också varse vissa problem som har med genomförandet att göra. Många av de synpunkter vi samlat på oss har presenterats i slutrapporten för etapp I. De viktigaste av tidigare framförda synpunkter samt en del nya presenteras kortfattat nedan. Det är författarnas uppfattning att Kävlingeå-projektet på olika sätt skall verka för förändringar inom dessa områden.

- Det finns ett behov av att projektet driver en ändring av förutsättningarna för LIP-projekt så att de harmonierar med de nya EU-bidragen till våtmarksanläggning. Konkret gäller det att LIP-medel skall kunna användas för anläggning av bevattningsdammar utan andra begränsningar än som finns för dammar inom EU-stöden.
- Arbeta för att utveckla ett statligt skötselstöd gällande redan anlagda våtmarker och dammar.
- Arbeta för att reformera lagstiftningen avseende våtmarksarbetets ställning gentemot avvattnings- och laxfiskeintresset¹.
- Arbeta för att det görs en översiktlig planering där våtmarksintresset finns med både på kommunal och regional nivå.
- Arbeta för att skyddszoner som anläggs med EU-stöd skall kunna få en mer permanent karaktär, där t ex etablering av buskar och träd uppmuntras.

Det vore rimligt att hydrologin i ett vattendrag skall kunna förändras till gagn för vatten- och naturvård om det inte är uppenbart att avvattningsintresset skadas. Om det skadas borde finnas en väg för t ex kommunen att ansöka om en omprövning av dikningsföretaget. Lagstiftningen behöver här ändras både vad gäller dikningsföretagens ställning och vad gäller Miljöbalkens mer eller mindre generella krav på rättslig prövning av allt byggande i vatten.

Laxfiskeintressets möjligheter att utkräva ersättning för ökad predation av laxfiskungar, i samband med återskapande av vattenmiljöer i jordbrukslandskapet, är i nuvarande lagstiftning stora. I många fall tillämpas denna lagstiftning på vattendragssträckor som tidigare legat uppströms vidsträckt mad- och våtmarksområden där det med högsta sannolikhet fanns en annan fauna och predationssituation än i nutidens skånska vattendrag där öring är den vanligast förekommande fiskarten. I många fall läggs dammen/våtmarken vid sidan av vattendraget och kan då endast ta emot ett delflöde. Sett ur växtnärsreduktionssynpunkt är detta mindre kostnadseffektivt än om anläggningen kan göras i huvudfåran utan att för den skull skapa vandringshinder.

I många fall kan en damm eller våtmark inverka positivt på förutsättningarna för förekomst av laxfisk i jordbrukslandskapets vattendrag. Positivt är t ex att belastningen av partiklar och skadliga ämnen (t ex ammoniumutsläpp från gårdar, bekämpningsmedel mm) minskar nedströms dammar och våtmarker. Områden och vattendragssträckor som tidigare torkat ut får tillgång till mer permanenta vattenmiljöer som kan fungera som refuger för fisk sommartid.

¹ Detaljerna bakom förslaget till ändrad lagstiftning utvecklas ej här men eftersom frågorna kan uppfattas som känsliga ska det här betonas att förslaget ej syftar till att på något betydande sätt förändra nuvarande rätt att avvatta jordbruksmark eller att förändra möjligheten att värna laxfiskeintressena i naturligt förekommande laxfiskebiotoper.

Rapporter och övrigt material

Rapporter

Rapporter som producerats inom ramen för Kävlingeå-projektet eller i samarbete med Höje å projektet.

Underlagsrapporter

Ekologgruppen 1991. Vattenvårdande åtgärder för delar av Kävlingeåns avrinningsområde. Kävlingeåns Vattenvårdsförbund.

Ekologgruppen 1994. Handlingsprogram för landskaps- och vattenvårdande åtgärder i Kävlingeån, Slutförslag 1994. Samarbetsgruppen Lund-Eslöv.

K-konsult 1992. Kävlingeån - landskapsvårdsplan och vattenvårdsplan för nedre delen av avrinningsområdet.

Årsrapporter och projektkataloger

Ekologgruppen 2000. Kävlingeå-projektet, Etapp I, slutrapport. Programberedningen för Kävlingeå-projektet.

Ekologgruppen 2000. Kävlingeå-projektet, Projektkatalog. Programberedningen för Kävlingeå-projektet.

Övriga utredningar och rapporter

Ekologgruppen 1998. Preliminär utvärdering av Etapp I. Programberedningen för Kävlingeå-projektet.

Ekologgruppen 1999. Utredningsarbeten inför Etapp II (Delbeställning 1). Programberedningen för Kävlingeå-projektet.

Ekologgruppen 1999. Enkätundersökning angående anlagda dammar i Höjeå avrinningsområde, ej publicerad.

Ekologgruppen 2000. Biologisk mångfald i dammar, bottenfauna, undersökning av 26 nyanlagda dammar hösten 1998. Höje å projektet och Kävlingeå-projektet.

Ekologgruppen 2000. Biologisk mångfald i dammar, vegetation, undersökning av 26 nyanlagda dammar hösten 1998. Höje å projektet och Kävlingeå-projektet.

Life-anknutna rapporter

Ekologgruppen 1996. Wetlands in agricultural areas. A proposal to Life environment.

Ekologgruppen 1997. Wetlands in agricultural areas, complementary remedies to reduce nutrient transport to inland and coastal waters. Project No :LIFE96ENV/S/346. Progress report No 1 –Reporting period 960701-970331.

Ekologgruppen 1997. Wetlands in agricultural areas, complementary remedies to reduce nutrient transport to inland and coastal waters. Project No :LIFE96ENV/S/346. Progress report No 2 –Reporting period 970401-970930.

Ekologgruppen 1998. Wetlands in agricultural areas, complementary remedies to reduce nutrient transport to inland and coastal waters. Project No :LIFE96ENV/S/346. Interim report –for period 960701-980531.

Ekologgruppen 1999. Wetlands in agricultural areas, complementary remedies to reduce nutrient transport to inland and coastal waters. Project No :LIFE96ENV/S/346. Progress report No 3 –Reporting period 980601-990331.

Ekologgruppen 2000. Wetlands in agricultural areas, Complementary measures to reduce nutrient transport to inland and coastal waters. Project No :LIFE96ENV/S/346. Final report. Reporting period 960701-991031.

Övrigt material

Videofilmer

Åar & vattendrag - Kävlingeån (29 min. Made in Video AB, 1998)

Wetlands in agricultural areas” (8 min. Klockaregårdens Film AB, 1999). Denna film behandlar det Life-finansierade arbetet.

Broschyrer

Nu har det startat!, Kävlingeå-projektet (Ekologgruppen jan. 1996)

Kävlingeå-projektet går vidare (Ekologgruppen dec. 1999)

Vad är Kävlingeå-projektet?, en folder om informationsmaterial som du kan låna eller köpa (Lunds kommun maj 1998)

Skärmställningar

Skärmställning om Kävlingeå-projektet (på svenska, Ekologgruppen 1998)

Skärmställning om Kävlingeå- och Höjeåprojekten (på engelska, Ekologgruppen 1999)

Övrigt visningsmaterial

Diabildserie, Kävlingeå-projektet (ca 30 bilder) (Lunds kommun 1998)

Overheadserie, Kävlingeå-projektet (ca 20 bilder) (Lunds kommun 1998)

Kävlingeå-projektet

Anlagda dammar under etapp II fram t o m december 2000

nr	del	x-koord	y-koord	fastighet	markägare	kommun	biflöde	dammyta	ansvarig
94		6194150	1351550	Vännberga gård	arr Gordon Bengtsson	Eslöv	kulvert/Bråån	0,7	K Holmström
191		6181753	1360464	Askeröd 11:18	Olle Malmberg	Hörby	Almedal	0,6	A Hagerberg
161		6189871	1332163	Stora Harrie 29:127	Kävlinge kommun	Kävlinge	kulvert/Kävlingeån	0,7	H Björklund
181		6186874	1328682	Kävlinge 37:6	Kennet Persson	Kävlinge	Kävlingeån	0,6	H Björklund
182		6183143	1324263	Löddeköpinge 4:1	Erik Christensson	Kävlinge	dike/Kävlingeån	0,6	H Björklund
28		6185900	1327600	Hög 8:1	Lunds stift	Kävlinge	Kävlingeån	2	H Björklund
61		6187800	1336300	Lilla Harrie 16:1	Anders Olsson	Kävlinge	vid Kävlingeån	0,2	T Alström
170		6165228	1354509	Dörröd 20:1	Arne Larsson	Lund	biflöde/Klingavälsån	0,3	J Krook
171		6180664	1342838	Sandby 25:39	Håkan Jönsson	Lund	biflöde/Sularpsbäcken	0,4	A Hagerberg
186		6185456	1341135	Igelösa 7:1	T-G Gyllenkrok	Lund	kulvert/Kävlingeån	0,45	A Hagerberg
187		6177761	1340825	Arendala 4:1	Wilhelm Bergengren	Lund	kulvert/Sularpsbäcken	0,5	T Alström
51	B	6180150	1376450	Vallarum 13:4	John-Erik Ottosson	Sjöbo	bäck/Björkaån	0,9	H Björklund
146		6171200	1371800	Tolånga 14:21	Magnus Andersson	Sjöbo	Biflöde/Vollsjöån	0,5	B Wedding
summa:								8,45	

Kävlingeå-projektet Ledamöter våren 2000

Arbetsgrupp

Ordförande: *Lars Jacobsson*
Tekniska förvaltningen
Park- och naturkontoret
Lunds kommun

Vice ordf.: *Paul Erik Jönsson*
Tekniska förvaltningen
Park- och naturkontoret
Lunds kommun

Sekreterare: *Eva Tronarp*
Miljö och Samhällsbyggnad
Eslövs kommun
Björn Sanzén
Miljöförvaltningen
Kävlinge kommun
Rune Brandt
Miljö- och hälsoskyddsförv.
Hörby kommun
Ingmar Thorén
Tekniska kontoret ,
Sjöbo kommun
Andreas Malmqvist
Miljö- och hälsoskyddsförv.
Hörs kommun
Göran Ekblad
Teknisk förvaltning
Tomelilla kommun
Siv Bengtsson-Lindsjö
Tekniska förvaltningen
Ystads kommun
Christer Müller
Miljö- och hälsoskyddsförv.
Lomma kommun

Konsult: *Tette Alström och Karl Holmström*
Ekologgruppen i Landskrona AB

Programberedningen

Ordförande: *Göran Brinck*
Kommunalrådsexp.
Lunds kommun
Sven-Arne Siöland
Eslövs kommun
Thomas Quist
Sjöbo kommun
Christina Unell
Lomma kommun
Ingemar Karlsson
Tomelilla kommun
Bertil Borgström
Ystads kommun
Jan Svensson
Kävlinge kommun
Åke Olsson
Hörs kommun
Kjell-Åke Persson
Hörby kommun

Ersättare: *Sven Tufvesson*
Lunds kommun
Hans Carlsson
Sjöbo kommun
Jan-Axel Roslund
Eslövs kommun
Alf Karlsson
Lomma kommun
Anders Persson
Kävlinge kommun
Åke Engström
Tomelilla kommun
Göran Håkansson
Hörby kommun
Ingrid Ek
Ystads kommun
Pehr-Ove Pehrson
Hörs kommun

Adjungerad: *Gösta Regnell, ord., Gunnar Andersson, ers.*
Länsstyrelsen i Skåne

Sekreterare: *Eva Tronarp*

Föredragande: *Lars Jacobsson*
Paul Eric Jönsson

Konsult: *Tette Alström och Karl Holmström*

Referensgrupp

Ordförande: *Göran Brinck*, Lunds kommun

Föredragande: *Lars Jacobsson*, Lunds kommun

Sekreterare: *Eva Tronarp*, Eslövs kommun
Paul Erik Jönsson, Lunds kommun
Gösta Regnell, Länsstyrelsen i Skåne
Gunnar Andersson, Länsstyrelsen i Skåne
Lars Leonardson, Lunds Universitet
Artur Almestrand, Kävlingeåns Vattenvårdsförbund
Berith Cavallin, Skånes Naturvårdsförbund
Örjan Cronström, Sydsvatten AB
Sven Ohlsson, Fortenheten Revingehed

Strategi för skyddszoner

Kävlingeå-projektet

etapp II

Ekologgruppen
På uppdrag av
Kävlingeå-projektet
december 2000

Innehållsförteckning

	sidan
Inledning	1
Målsättning, skyddszoner	1
Anlagda skyddszoner	1
Kävlingeå-projektet	1
EU-skyddszoner	1
Krav på skyddszoner	2
REKO	2
Danisco sugar	3
Svenskt sigill	3
Nytt EU-stöd för skyddszoner	3
Framtida strategi för skyddszoner i Kävlingeå-projektet	4

Inledning

Skyddszoner har sedan starten för planläggningen av vattenvårdprogram i Skåne ingått som en naturlig åtgärdstyp. Samtidigt har staten tidigt annonserat att statliga stöd för anläggning av skyddszoner kunde bli aktuella, vilket har gjort att de lokala vattenvårdsprojekt som startats har haft en avvaktande hållning till denna åtgärd, eftersom att åtgärden kanske ändå skulle genomföras i statens regi. I och med Sveriges inträde i EU utvecklades snabbt ett stöd för skyddszonsanläggning (1995). Hur attraktivt detta stöd har varit och hur många jordbrukare som utnyttjat stödformen har dock varit oklart när det gäller hur mycket skyddszoner som anlagts i olika avrinningsområden.

Denna rapport redovisar hur mycket skyddszoner som anlagts inom Kävlingeåns avrinningsområde fram till år 2000. Rapporten kan ses som en komplettering och uppdatering av skyddszonskapitlet i rapporten "Utredningsarbeten inför etapp II" (Ekologgruppen 1999, - "delbeställning 1"). Nytt underlag i föreliggande rapport är uppgifter från Jordbruksverket rörande anlagda EU-skyddszoner inom Kävlingeånsavrinningsområde under 1995-1999 samt uppgifter om det nya EU-stödet för skyddszoner som gäller från år 2001.

Målsättning, skyddszoner

I Handlingsprogrammet för Kävlingeå-projektet föreslås anläggande av skyddszoner på en sammanlagd yta av 210 ha eller uttryckt som sträcka ca 350 km. Den bredd på skyddszonerna som föreslagits är 5 meter (normalfall) och i erosionsutsatta områden 10 meter. I likhet med arbetet med dammar och våtmarker har arbetet med skyddszoner fördelats på olika etapper (I-IV, se vidare tabell 1 nedan).

Anlagda skyddszoner

Kävlingeå-projektet

De skyddszoner som anlagts inom Kävlingeå-projektets första etapp redovisas i tabell 1. Den förändring av skyddszonsarbetet som skett under etapp I i förhållande till Handlingsprogrammet är skyddszonerna som regel gjorts sex meter breda, som en anpassning till EU:s bredd för skyddszoner under den aktuella perioden. Eftersom flertalet av anlagda skyddszoner inom Kävlingeå-projektet anlagts i kombination med EU:s miljöstöd har ej buskar eller träd planterats, eftersom EU-stödet ej medger detta. Inga skyddszoner har anlagts i projektets andra etapp.

1995 infördes EU-stöd för skyddszoner. Därför halverades Kävlingeå-projektets markersättning för skyddszoner till det stora flertalet lantbrukare som var berättigade till EU-stöd. Dessa lantbrukare uppmanades istället att söka EU-stödet utöver ersättningen från Kävlingeå-projektet, vilket många sannolikt också gjort. Berättigande till stöd från Kävlingeå-projektet har varit kopplat till ett 10-årigt upplåtelseavtal, vilket kan jämföras med EU-stöden som löper under en 5-års period.

EU-skyddszoner

Parallellt med Kävlingeå-projektet har skyddszoner anlagts som sk EU-skyddszoner. Areal och längd för dessa skyddszoner redovisas i tabell 1. Observera att uppgifterna ej är exakta, eftersom

att registreringen ej är upplagd efter avrinningsområden utan styrs av ägoförhållanden. Detta innebär ett visst fel som gör sig gällande främst i avrinningsområdets gräns mot andra avrinningsområden. Felkällan bedöms dock som liten på ett område av den storlek som Kävlingeåns avrinningsområde utgör (ca 1200 km²). Några nya EU-skyddszoner har ej tillkommit under år 2000, eftersom inget stöd funnits för nya skyddszoner under detta år.

Anlagda skyddszoner inom Kävlingeå-projektets avrinningsområde och Kävlingeå-projektets målsättning beträffande skyddszoner.

Skyddszoner inom Kävlingeåns avrinningsområde				
	hektar		kilometer	
	mål	anlagt	mål	anlagt
Kävlingeå-projektet				
Ettapp I	15	14,5	26	25
Ettapp II	65		108	
Ettapp III	65		108	
Ettapp IV	65		108	
<i>Totalt, Kävlinge-projektet</i>	<i>210</i>	<i>14,5*</i>	<i>350</i>	<i>25*</i>
EU-zoner 1995-1999				
Rekostöd		97		161
Miljöstöd		46		78
<i>Summa EU-stöd</i>		<i>143</i>		<i>239</i>
<i>Totalt, Kävlingeåns avrinningsområde</i>	<i>210</i>	<i>145</i>	<i>350</i>	<i>241</i>

* varav 13 ha eller 22 km sannolikt ingår i redovisade EU-zoner

Krav på skyddszoner

Under de senaste åren har kraven på skyddszoner längs vattendragen ökat kraftigt genom att uppköpare, lantbruksorganisationer, varumärken m fl utarbetat olika miljöledningssystem för sina lantbrukare. Några exempel på detta är:

REKO

En mycket stor del av de västskånska lantbrukarna är numera anslutna till EU:s miljöstöd för resurshushållande konventionellt jordbruk (REKO). REKO-stödet omfattar en mängd villkor för lantbruksdriften, såsom krav på planering och dokumentation och försiktighetsåtgärder vid kemisk bekämpning.

Samtliga REKO-anslutna brukare måste också ha 6 meter breda skyddszoner utmed alla vattendrag inom jordbruksföretaget som är markerade på topografiska kartan. Skyddszonen skall vara bevuxen med gräs eller fleråriga örter och skall ligga obruten hela den tid REKO-anslutningen varar, i regel fem år. Inom skyddszonen får gödselmedel eller kemiska bekämpningsmedel ej spridas.

Skyddszoner som hittills anlagts med EU-stöd inom Kävlingeåns avrinningsområde (se tabell 1) har till övervägande delen tillkommit genom REKO-stödet. Framöver kommer REKO-stödet enligt uppgift att upphöra. Skyddszoner kommer istället att ingå som en av åtgärderna i projektet "Greppa näringen".

Danisco sugar

Socketbolaget, Danisco sugar, har utarbetat ett miljöledningssystem som från och med år 2000 är obligatoriskt för alla betodlare och därmed berör många lantbrukarna inom Kävlingeåns avrinningsområde. Miljöledningssystemet, som gäller de ytor inom jordbruksföretaget där betor odlas, innefattar bland annat krav på sex meter breda, sprutfria kantzoner intill alla vattendrag som är utmärkta på topografiska kartan. Längs övriga vattendrag/diken, som är vattenförande vid tiden för besprutning, krävs en besprutningsfri zon på en meter. Inga krav finns emellertid på att skyddszonen skall vara gräsbeklädd, utan det står brukaren fritt att odla marken ända ut till vattendragets kanter. Detsamma gäller spridning av handelsgödsel, men här krävs samtidigt att gödseln ej får spridas utanför fältet och att brukaren skall kunna visa på vilka åtgärder som vidtagits för att förhindra detta.

I praktiken är det dock få betodlare som odlar ända ut till vattendragen, eftersom det innebär mycket extra arbete att hålla undan ogräs i den sprutfria zonen. De flesta har också sått in gräs i skyddszonerna, antingen på grund av att de är anslutna till REKO eller andra organisationer med krav på detta, eller just för att hålla tillbaka ogräs. Dessa regler gäller under åren 2000 – 2001. Därefter kommer kraven att ses över och eventuellt skärpas ytterligare.

Svenskt sigill

Omkring 20% av de skånska spannmålsodlarna, något fler i västra Skåne, är anslutna till Lantmännens varumärke "Svenskt sigill", som skall garantera en miljösäkrad odling och hantering av grödan. "Svenskt sigill" ställer samma krav på skyddszoner längs vattendrag som angivits under REKO-stödet för de anslutna brukarnas hela areal.

Nytt EU-stöd för skyddszoner

Från och med 2001 träder EU:s nya skyddszonsstöd i kraft. Stöd villkoren överensstämmer huvudsakligen med de gamla. Liksom tidigare gäller att skyddszonen skall vara minst 6 m bred och beklädd med gräs eller fleråriga örter, samt att kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel ej får spridas i skyddszonen. På några punkter skiljer sig dock stöden åt:

- Den minsta sammanlagda stödberättigade arealen för en brukare är enligt det nya stödet 1000 m² och varje enskilt skifte måste vara minst 20 m långt. I det gamla stödet var kravet istället minst 200 m skyddszon (i praktiken en yta på 1200 m²), vilken dock ej behövde vara sammanhängande.
- Ersättningen i det gamla stödet uppgick till 3300 kr/ha för de sex meter som utgjorde själva skyddszonen. Bredder utöver sex meter klassades som extensiv vall och gav en ersättning på 1500 kr/ha. Stödet för extensiv vall har nu utgått och enligt det nya stödet är skyddszonerna istället ersättningsberättigade med 3000 kr/ha upp till en bredd av 20 meter.
- Nytt är också att skyddszonen måste skördas, dock tidigast 15:e juli, och att skörden skall fraktas bort. Tidigare var dessa åtgärder frivilliga.

Det nya skyddszonsstödet går ej att kombinera med det gamla. Den som har gamla skyddszonsstöd kan emellertid föra över dessa till det nya stödet som då gäller under fem år. Dock faller då ytor som tidigare varit klassade som extensiv vall bort.

Framtida strategi för skyddszoner i Kävlingeå-projektet

Sett enbart till de skyddszoner som hittills anlagts inom Kävlingeåns avrinningsområde har ca 70 % av den totala målsättningen för Kävlingeå-projektet uppnåtts.

Siffrorna över anlagda skyddszoner rymmer visserligen ett visst mått av osäkerhet. Även i beaktande av detta torde det knappast råda något tvivel om att Kävlingeå-projektets totala målsättning för skyddszoner under etapp I och II med råge överskridits med hjälp av EU-stöden.

Kraven på skyddszoner har dessutom ökat kraftigt från företag och organisationer (se ovan) och ytterligare skärpning av kraven är att vänta. EU-stöden till skyddszoner fortsätter och stöden är troligen något förmånligare än tidigare från brukarnas synpunkt. Detta innebär sammantaget att den nuvarande skyddszonsarealen sannolikt kommer att bestå, eller öka ytterligare under den närmaste framtiden.

Mot bakgrund av detta föreslås,

- att Kävlingeå-projektet under etapp II ej skall arbeta med, eller ge bidrag till, avsättandet av ytterligare skyddszoner längs Kävlingeån med biflöde
- att den fortsatta lokaliseringen av EU-skyddszoner och miljö kvaliteten på dessa följs upp i samband med utvärderingen av etapp II

Beträffande lokaliseringen är det viktigt att följa upp att skyddszoner anläggs där de kan förväntas göra stor nytta, t ex i tidvis översvämmade områden, i erosionsbenägna områden och i områden där de kan förväntas ha stor betydelse som rekreationsstråk. Beträffande kvaliteten kan aspekter som behov av träd- och buskplanteringar diskuteras framöver och projektet bör verka för att träd- och buskplanteringar blir tillåtna på de skyddszoner som anläggs med EU-stöd.

Biologisk uppföljning 2000, Kävlingeå-projektet & Höje å projektet

Flod	Damnr	damnr	läge	läge*	storlek	anlagd år	ålder höst	växtsäsonger		kommun	veg+bf
							2000	höst 2000	fågelinv		
Kävlinge	3	K 3a	Kristinetorp 1:2	n	5	maj-97	3,5	4,0	1998	Eslöv	ja
Kävlinge	4	K 4	Skarhult 2:3 (Skatteborg)	ö	1,1	maj-97	3,5	4,0	1998	Eslöv	ja
Kävlinge	18	K 18	Ellinge 34:1	s	1,1	nov-96	4,0	4,5	1998	Eslöv	ja
Kävlinge	25	K 25	Skarhult 13:10	n	5,3	maj-97	3,5	4,0	97,98	Eslöv	ja
Kävlinge	27	K 27	Boaröd 15:1	s	0,35	apr-98	2,5	3,0	1998	Tomel	ja
Kävlinge	46	K 46	Holmby 7:4		1,3	okt-99	1,0	1,5	-	Eslöv	nej
Kävlinge	50	K 50	V. Hoby		1,1	sep-97	3,0	3,5	-	Lund	nej
Kävlinge	98	K 98	Rolsberga 10:7	ö	0,9	jan-98	2,5	3,0	1998	Höör	ja
Kävlinge	106	K 106	Knutstorp		0,5	jan-99	1,5	2,0	-	Lund	nej
Kävlinge	125	K 125	Igelösa		1,6	feb-99	1,5	2,0	-	Lund	nej
Kävlinge	129	K 129	Slogstorp 17:8	s	0,8	okt-97	3,0	3,5	1998	Eslöv	ja
Kävlinge	131	K 131	Jordboen 1:1	s	1	dec-97	3,0	3,0	1998	Höör	ja
Kävlinge	139	K 139	Stora Harrie 5:23	ö	1,5	maj-98	2,5	3,0	-	Kävlinge	nej
Kävlinge	147	K 147	Grimstofta 8:42		2	aug-99	1,0	1,5	-	Sjöbo	nej
Kävlinge	159	K 159	Hammarlunda 2:1		1,2	sep-99	1,0	1,5	-	Eslöv	nej
Höje	4	H 4	Dalby 62:24	ö	0,45	sep-92	8,0	8,5	94,95,98	Lund	ja
Höje	6	H 6	Dalby 10:2	ö	0,35	nov-92	8,0	8,5	94,95,98	Lund	ja
Höje	7	H 7	St Råby 37:15	ö	0,8	nov-92	8,0	8,5	94,95,98	Lund	ja
Höje	11	H 11	St. Bjällerup 20:1	n	0,4	jun-93	7,5	8,0	94,95,98	Staff	ja
Höje	13	H 13	Knästorp 2:7	ö	1	aug-93	7,0	7,5	94, 95, 96, 97, 98	Staff	ja
Höje	14	H 14	Dalby 21:27	ö	1,7	sep-93	7,0	7,5	94, 95, 96, 97, 98	Lund	ja
Höje	19	H 19	Borgeby 37:2	ö	0,7	feb-94	6,5	7,0	94, 95, 96, 97, 98	Lomma	ja
Höje	21	H 21	Sjöstorp 3:6	n	0,25	apr-94	6,5	7,0	95,98	Lund	ja
Höje	35	H 35	Björnstorp 1:1	ö	3,6	sep-96	4,0	4,5	97,98	Lund	ja
Höje	38	H 38	Genarp 7.6	ö	1	jan-97	3,5	4,0	98	Lund	ja
Höje	41	H 41	Åspet 1:26	ö	1,6	maj-98	2,5	3,0	98	Lund	ja
Höje	49	H 49	Vallkärratorn 5:17 m fl		1,1	okt-99	1,0	1,0	-	Lund	nej
Höje	50	H 50	Kannikemarken 1:1		6,1	aug-99	1,0	1,5	-	Lomma	nej
Höje	52	H 52	Vallkärra		0,6	sep-99	1,0	1,5	-	Lund	nej

Endast fågelinventering

Kävlinge	140	K 140	Åsum 22:1		1,3	aug-99	1,0	1,5	-	Sjöbo	nej
----------	-----	-------	-----------	--	-----	--------	-----	-----	---	-------	-----

Höje	29	H 29	Fjelie 8:3		1,1	okt-95	5,0	5,5	98	Lomma	nej
------	----	------	------------	--	-----	--------	-----	-----	----	-------	-----